

OPETTAJAN OPAS

AIHEET: Rauha & pakolaisuus
IKÄRYHMÄ: Yläkoulun luokat 7–9
TAVOITTEET: 1. Rauha: Tavoitteena on, että oppilaat osaavat kertoa, mitä rauhalliseen elämään tarvitaan ja miten rauha näkyy heidän elämässään. 2. Pakolaisuus: Tavoitteena on, että oppilaat oppivat aiheeseen liittyvää termistöä sekä ymmärtävät, että pakolaisuuteen liittyy monia vaikeita päätöksiä.
• Rauha, 60–90 min 1. Mitä ihminen tarvitsee elääkseen rauhassa? 15 min 2. Väittämärinki, 10–15 min 3. Rauhan rakentaminen, 15 min 4. Rauhan arvorakennelmat, 25–30 min • Pakolaisuus, 60-90+ min 1. Pakolaisuus pähkinäkuoressa -diat, 20–30 min 2. Väitettä vai faktaa? 3. Pakomatka-peli, 30–45 min 4. Sanaselityspeli, 10 min
SISÄLTÖ: • Opettajan opas • Tiilikuviot - Tulosta ryhmällesi sopiva määrä • Arvoja ja periaatteita -sanalista - tulosta ryhmällesi sopiva määrä • Rauhan rakenteita -sanalista - tulosta ryhmällesi sopiva määrä • Pakolaisuus pähkinäkuoressa opettajan materiaali • Väitettä vai faktaa? -väitteet - tulosta ryhmällesi sopiva määrä • Sanaselityspelin sanat

TUNTISUUNNITELMAT

RAUHA

1. MITÄ IHMINEN TARVITSEE ELÄÄKSEEN RAUHASSA?

TAVOITE: Harjoituksen tavoitteena on, että oppilaat pohtivat rauhaa sekä oman elämänsä näkökulmasta että yleisesti koko maailman kannalta. Jokaisen oppilaan tulisi osata nimetä asioita, joita rauhallinen elämä vaatii.

VALMISTELU: Tarvitset valmiiksi leikattuja paperilappuja.

AIKA: 15 min

1. Jokaiselle oppilaalle jaetaan muutama paperilappu.
2. Oppilas miettii, mitä ihmisen tarvitsee elääkseen rauhassa ja kirjoittaa mietinnänsä tulokset paperilapuille. Paperille voi kirjoittaa vain yhden sanan, esim. "koti".
3. Laput kerätään koriin/hattuun.
4. Oppilaat jaetaan pareihin ja parit käyvät aina hakemassa yhden lapun itselleen. Pari esittää ilman puhetta sen, mitä lapussa lukee. Toinen pareista yrittää arvata.

TAI

4. Vaihtoehtoisesti parit voivat myös pelata sanaselityspeliä lappujen sanojen kanssa. Yksi pareista ottaa yhden lapun ja yrittää selittää siinä olevan sanan toiselle parille.
5. Lopuksi keskustellaan luokan kanssa siitä, minkälaisia sanoja he olivat kirjoittaneet.

(Lähde: Suomen Rauhanliitto, <https://rauhanliitto.fi/rauhankoulu/opetus/harjoituksia/>)

2. VÄITTÄMÄRINKI

TAVOITE: Tavoitteena on, että oppilas miettii omaa mielipidettään rauhaa liittyviin väittämiin.

VALMISTELU: Jos toteutat tehtävän piirissä, tarvitsette tarpeeksi tilaa. Tehtävän voi myös tehdä oppilaiden omilta paikoilta peukkua näyttämällä.

AIKA: 10–15 min

1. Oppilaat ja opettaja muodostavat piirin.
2. Opettaja sanoo väitteen. Jos oppilas on samaa mieltä hän ottaa askeleen eteenpäin. Tämän jälkeen oppilas vaihtaa paikkaa, jonkun muun samaa mieltä olleen kanssa. Jos oppilas on eri mieltä tai ei tiedä mitä ajattelee, hän jää paikoilleen.
3. Oppilaat voivat myös ilmaista kantansa peukulla. Peukku ylös = samaa mieltä, peukku keskelle = en osaa sanoa ja peukku alas = erimielä.

4. Jokaisen väittämän jälkeen voitte yhdessä miettiä sitä, miten tämä väittämä liittyy rauhaan.

Väittämät:

- Koulussa on turvallista
- Suomessa naisten ja miesten välillä on tasa-arvo
- Jokaisella on oikeus valita asuinpaikkansa
- On vaikea pyytää anteeksi
- Kuolemanrangaistus pitää kieltää
- Oman mielipiteen sanominen on helppoa
- Kaikilla on oikeus puhtaaseen veteen
- Voin vaikuttaa siihen, että maailmasta tulisi oikeudenmukaisempi paikka

(Lähde: Suomen Rauhanliitto, <https://rauhanliitto.fi/rauhankoulu/opetus/harjoituksia/>)

3. RAUHAN RAKENTAMINEN

TAVOITE: Oppilaat miettivät rauhaa ja sen merkitystä ja näkymistä eri ympäristöissä.

VALMISTELU: Jokainen oppilas tarvitsee paperin ja kirjoitusvälineet.

AIKA: 15 min

1. Opettaja alustaa tehtävää: Jokainen meistä elää yhtä aikaa monessa roolissa ja todellisuudessa. Käyttäydymme aika eri tavalla täällä koulussa verrattuna kotioloihin. Missä vain mielessämme voivat pyöriä yhtä aikaa omat henkilökohtaiset asiat, perheen ja kavereiden jutut sekä maailman tapahtumat. Joskus niissä kaikissa on yhtä aikaa huolia.

2. Oppilaat piirtävät paperille kolme ympyrää sisäkkäin.

3. Sisimpään ympyrään kirjoitetaan KOTI. Oppilaat miettivät ja mahdollisesti kirjoittavat ympyrän sisään seuraavia asioita:

- Ajattele hetki jokaista oman perheesi jäsentä - heitä, jotka kotonasi asuvat. Kenen kanssa tulet siellä parhaiten toimeen?
- Millainen ilmapiiri teillä kotona yleensä vallitsee?
- Millä tavalla sinä voit parantaa yhteistä kotirauhaa?

4. Keskimmäiseen ympyrään kirjoitetaan SOME. Oppilaat miettivät ja mahdollisesti kirjoittavat ympyrän sisään seuraavia asioita:

- Kuinka montaa eri sosiaalisen median sovellusta käytät päivittäin?
- Miten suhtaudut keskusteluissa heihin, jotka ovat kanssasi hyvin eri mieltä?
- Millaisia kuvia jaat itsestäsi ja kavereistasi?
- Miten voit edistää somerauhaa käytännössä?

5. Uloimpaan ympyrään kirjoitetaan MAAILMA. Oppilaat miettivät ja mahdollisesti kirjoittavat ympyrän sisään seuraavia asioita:

- Millaisia uutiskuvia maailmasta nousee mieleesi?
- Mitkä ovat pahimmat esteet maailmanrauhan tiellä?

- Millaisia toivon merkkejä olet huomannut viime aikoina tapahtuvan?
- Mitä hyvää itse voit tehdä maailmanrauhan rakentamiseksi?

6. Keskustelkaa yhdessä oppilaiden kirjoittamista asioista.

Harjoitteen voi suorittaa myös koko koulun yhteisenä päivänavauksena.

(Lähde: Lasten ja nuorten keskus, https://www.lastenjanuortenkeskus.fi/wp-content/uploads/2020/06/Rauha_ylakoulumateriaali.pdf)

4. RAUHAN ARVORAKENNELMAT

TAVOITE: Tunnistaa rauhaan sisältyviä arvoja ja niiden välisiä yhteyksiä sekä ymmärtää, että kaikkea toimintaa ohjaavat arvot. Huomata rauhan ylläpitämiseen liittyviä yhteiskunnallisia rakenteita.

VALMISTELU: Jokainen ryhmä tarvitsee kaksi tulostettua tiilikuviota sekä yhden listan arvoja periaatteita ja yhden listan rauhan rakenteita.

AIKA: 25–30 min

1. Jaa oppilaat 3–5 hengen ryhmiin ja anna heille tiilikuviot sekä sanalistat.
2. Ryhmälle annetaan 10 minuuttia aikaa valita ja asetella tärkeysjärjestykseen Rauhan arvot ja periaatteet. Ylimpään tiileen kirjoitetaan/ asetetaan tärkein, seuraavalle riville toiseksi tärkeimmät, jne.
3. Tämän jälkeen ryhmät siirtyvät rakentamaan toista kuviota erilaisista rauhaa edistävästä rakenteista. Tälle annetaan aikaa 5 minuuttia. Tärkein kirjoitetaan/asetetaan ylimmäksi, seuraavaksi tärkeimmät seuraavalle riville jne.
4. Purku: Ryhmä keksii esimerkkejä siitä, miten heidän tärkeimmiksi valitsemansa arvot/toimintatavat näkyvät käytännössä, tai näkyvätkö ne. Entä onko kahden rakennelman välillä jotakin yhteistä? Esimerkit voidaan esitellä muille ryhmille.

Tärkeintä tehtävässä on käydä keskustelua siitä, miksi mitkäkin arvot, periaatteet tai rakenteet ovat joitakin toisia tärkeämpiä, ja miten niistä muodostuisi hyvä kokonaisuus. Huom! Tehtävässä ei ole oikeita ja vääriä vastauksia.

(Lähde: Lasten ja nuorten keskus, https://www.lastenjanuortenkeskus.fi/wp-content/uploads/2020/06/Rauha_ylakoulumateriaali.pdf)

PAKOLAISUUS

1. PAKOLAISUUS PÄHKINÄNKUORESSA -DIAT

TAVOITE: Diaesityksen ja sen tehtävien tarkoitus on tarjota oppilaille faktatietoa pakolaisuudesta, sekä muista termeistä, joita siihen usein sekoitetaan.

VALMISTELU: Diat löytyvät sivustolta pakolaisapu.fi → Osallistu → Koulut → Ideoita ja materiaaleja opetukseen → Pakolaisuus pähkinäkuoressa. Tai [täältä](#).

Lisäksi tästä laukusta löytyy [Pakolaisuus pähkinäkuoressa opettajan materiaali](#), joka avaa dioilla esitetyjä asioita.

AIKA: 20–30 min

2. VÄITETTÄ VAI FAKTAA

TAVOITE: Tavoitteena on rikkoa yleisiä stereotypioita pakolaisuuteen liittyen.

VALMISTELU: Väitteet löytyvät materiaaleista ja [täältä](#). Tulosta niitä tarpeeksi oman ryhmäsi tarpeisiin.

AIKA: Riippuu siitä, kuinka monta väitettä/faktaa käyt läpi.

Harjoituksen voi tehdä kahdella eri tavalla:

1. Poimi muutama väite ja kirjoita ne taululle.
 2. Jaa oppilaat pareihin tai pieniin ryhmiin. Pyydä heitä keskustelemaan väitteestä. Mitä ajatuksia se herättää? Kuka on samaa mieltä? Kuka eri mieltä?
 3. Keskustelkaa yhdessä väitteestä. Kerro lopuksi faktat, jos ne eivät muuten tulleet keskustelussa esiin.
-
1. Jaa oppilaat ryhmiin. Jokainen ryhmä saa yhden väitteen.
 2. Anna oppilaiden keskustella väitteestä.
 3. Jaa oppilaille heidän väitteisiinsä liittyvät faktat.
 4. Tunnin lopuksi pyydä jokaista ryhmää esittelemään väitteensä ja faktansa muulle luokalle. Jos aikaa jää, voitte vielä lopuksi yhdessä keskustella väitteiden herättämistä ajatuksista. Voitte myös antaa oppilaille roolit ja pyytää heitä suhtautumaan väitteeseen ja argumentoimaan sen puolesta tai sitä vastaan roolista käsin (esim. turvapaikanhakija, rasisti, rajavartija, suomen kielen opettaja yms.) Kootkaa väittämät yhteen. Mitkä ovat yleisimpiä perusteluja puolesta ja vastaan?

(Lähde: Suomen pakolaisapu, <https://pakolaisapu.fi/wp-content/uploads/2019/03/Pakolaisuus-Suomessa-ja-maailmalla-opas.pdf>)

3. PAKOMATKA-PELI

TAVOITE: Tavoitteena on, että oppilas eläytyy harjoitteeseen ja sen kautta ymmärtää, että valinnat, joita pakolaiset matkallaan tekevät, eivät ole yksiselitteisiä tai helppoja.

AIKA: 30–45 min

1. Kerro koululaisille, että pelaatte pelin, jossa samaistutaan nuoren pojan pakomatkaan. Matkalla oppilaat joutuvat tekemään valintoja. Tehtävän alkaessa kaikki oppilaat seisovat. Joka kysymyksen jälkeen oppilaat, jotka valitsivat ”väärin” istuutuvat. Lopuksi katsotaan, kuinka moni selvisi koko matkasta ja pääsi turvaan.

2. Kerro taustatietoa henkilöstä, johon oppilaat samaistuvat ”Olet 12-vuotias poika Afganistanista, sinulla on kaksi siskoa ja yksi veli, olet rikkaasta perheestä. Isäsi on tapettu väkivaltaisesti, kun hän oli moskeijassa rukoilemassa.”

PELI:

1. Äiti päättää, että lähdetään pakoon, hän maksaa salakuljettajalle. Pohjois-Afganistanissa salakuljettaja kertoo, että koko perhettä on vaikea viedä kerralla. Perheen pitää hajaantua. Miten perheesi valitsee?

- a) sinä ja 17-vuotias sisko ja 15-vuotias veljesi jatkatte matkaa
- b) sinä ja äitisi jatkatte matkaa, isovelji ja isosisko jäävät Afganistaniin

Pyydä niitä nostamaan käsi ylös, jotka valitsivat a-vaihtoehdon. Käden nostaneet saavat jäädä seisomaan, muut istuvat (jäävät pelistä).

2. Nyt matkaat sisarustesi kanssa kolmisin. Teitä pelottaa ja teillä on nälkä. Venäjällä veljesi yhtäkkiä katoaa. Miten toimitte siskosi kanssa?

- a) jäätte odottamaan, että veli löytyy
- b) jatkatte matkaa salakuljettajan avulla

Pyydä niitä nostamaan käsi ylös, jotka valitsevat a-vaihtoehdon, he istuutuvat (jäävät pelistä).

3. Venäjällä poliisit kysyvät teiltä jatkuvasti passia, jota teillä ei ole, Miten päätätte toimia?

- a) hankitte väärennetyt passit
- b) lahjotte poliiseja rahoillanne, jotta pääsisitte etenemään ilman passeja.

Pyydä niitä nostamaan käsi ylös, jotka valitsivat a-vaihtoehdon, he istuutuvat (jäävät pelistä).

SIMULAATION JÄLKEEN:

Kuinka moni jäi seisomaan? Kerro seisomaan jääneille, että he selvisivät tällä kertaa matkasta ja pääsivät siskon kanssa Suomeen. Suomeen saapuu vuosittain tuhansia turvapaikanhakijoita. Heistä reilu kolmannes saa oleskeluluvan. (Eli seisomaan jääneistä kolmannes, voidaan verrata.)

- Oliko valintoja matkan aikana helppo/vaikea tehdä?
- Mikä valinta oli vaikea?
- Miten perustelit valintaasi?

Usein ei ole oikeaa tai väärää ratkaisua. Valinnat ovat vaikeita ja sattumanvaraisia.

Pojan tekemät valinnat eivät ole yleispätevästi ”oikeita” vaan muidenkin valintojen kautta voi päästä matkalla eteenpäin – tai sitten ei. Pojan äiti maksoi suuren summan salakuljettajalle. Useimmilla ei ole varaa lähteä vaaralliselle pakomatkalta. Varakkaammillekin pakomatka saattaa merkitä koko omaisuudesta luopumista.

- Mitä edellytyksiä matkan onnistumiselle oli paitsi hyvä tuuri?

Kerro että simulaatio oli tehty todellisen tarinan pohjalta ja että luet nyt alla olevan Ahmad Razain itse kirjoittaman tarinan matkastaan oppilaille. Luettuasi tarinan ääneen jatka keskustelua:

- Miksi Ahmedia kiusattiin koulussa Turussa?
- Oletteko itse törmänneet vastaavaan?
- Mistä luulette sen johtuvan, että joku kiusaa?
- Oletteko koskaan puuttuneet sellaiseen? Miten sellaiseen voisi puuttua?

Afganistanilaisen Ahmadin tarina

”Olen Ahmad Razai, afganistanilainen poika, 13 vuotta vanha. Asun perheeni kanssa Helsingissä. Meillä oli Afganistanissa tosi hyvä elämä ja meillä oli kolme taloa. Kun talebanit tulivat Afganistaniin, siitä tuli meille painajainen...Me lähdimme pakoon omasta maastamme. Nälkä ja pelko oli koko ajan läsnä enkä koskaan unohda sitä matkaa. Muistelen aina, kun pakomatalla tuli ikävä kotiin ja nälkä. Minä siis saavuin siskoni kanssa Suomeen 1999 joulukuussa alaikäisenä. Olin niin väsynyt, että nukahdin heti Helsingin lentokentällä. Emme osanneet sanaakaan suomea. Ensin poliisit haastattelivat meitä ja olimme yötä Helsingissä. Seuraavana aamuna lähdimme suoraan junalla perhe- ja ryhmäkotiin. Lukkarilassa olivat lapset, jotka olivat ilman huoltajia tulleet Suomeen niin kuin me. Alussa kaikki oli vaikeaa, mutta vähitellen totuin elämään ja Lukkarilaan. Viihdyin siellä hyvin, vaikka en tiennyt perheestäni mitään. Lukkarilassa oli erittäin mukavia työntekijöitä. Heistä tuli meille tosi ystäviä. Mutta se ei pidä paikkaansa. Tietysti riippuu itsestäkin, kuinka tulee toimeen ihmisten kanssa. On vaikeaa olla kahden kulttuurin välissä. Kun olen afganistanilaisten kanssa, minusta tuntuu, että olen aivan suomalainen. Mutta kun olen suomalaisten seurassa, tunnen olevani afganistanilainen. Kysyn joskus itseltäni, kuka minä oikeastaan olen. Mielestäni omaa kulttuuria on aina arvostettava, muuten ihminen jää yksin. Äitini ja veljeni saapuivat Suomeen tammikuussa 2002. Muutimme Turkuun ja se oli kauhea paikka. Siinä talossa oli paljon torakoita. En olisi uskonut, että Suomessa voi olla taloissa torakoita. Sen lisäksi talossa haisi pahalle. Kukaan ei voinut auttaa meitä. Alussa meillä ei ollut edes huonekaluja. Yöllä kaikilla piti olla takit ja pipot päällä, koska Suomen talvi ei olekaan helppo. Elimme viikon ilman mitään ja se masensi kovasti meitä. Pikkuhiljaa sitten isosiskon ystävät ja eräs veljeni opettaja auttoivat meitä paljon ja toivat meille, mitä tarvitsimme. Hyvä, että ystävät ovat olemassa. Turun koulussa minua kiusattiin melkein joka päivä. Mutta oli hyvä, että opettajat olivat mukavia ja minusta tykättiin ja välitettiin paljon. Opettajan mielestä minä olen fiksu, ahkera ja kohtelias. Turussa ei siis mennyt kovin mukavasti. Oli tylsää ja koko ajan ikävä Lukkarilaan. Se teki minut iloiseksi, kun pääsimme pois sieltä talosta. Isosiskon ystävät löysivät meille asunnon Helsingistä. Olen kuullut, että Suomessa on harvinaista, että naapurit välittävät toisistaan ja varsinkin maahanmuuttajista. Mutta kävi toisin. Naapurissa asuu todella huomaavainen ja mukava nainen. Hän tuli heti sanomaan meille

tervetuloa. Meitä kaikkia helpotti vähän, kun naapuri oli meillä käymässä, ei tuntunut ikävältä. Toivottavasti löydän hyvän koulun ja harrastuksen Helsingistä. Toivon vieläkin siskoni pääsevän Suomeen mahdollisimman pian.”

Kirjasta: Harju (toim.) 2003, Palasina maailmalla – Turvapaikan hakijoiden kirjoituksia

(Lähde: Suomen pakolaisapu, <https://pakolaisapu.fi/wp-content/uploads/2019/03/Pakolaisuus-Suomessa-ja-maailmalla-opas.pdf>)

4. SANASELITYSPELI

TAVOITE: Tavoitteena on oppia tunnistamaan pakolaisuuteen liittyviä termejä. Harjoitus toimii parhaiten sen jälkeen, kun termit ovat jo hieman tuttuja, esimerkiksi tunnin päätteeksi, jos sanoista on keskusteltu tunnin aikana.

VALMISTELU: Sanaselityspelin sanat löydät materiaaleista ja [täältä](#).

AIKA: 10 min

1. Jaa ryhmille tai pareille sanaselityskortit ja järjestä Alias-peli pakolaisuuteen liittyvillä sanakorteilla.
2. Ryhmän jäsen selittää minuutin aikana niin monta sanaa kuin ehtii muille arvattavaksi, ja sitten vuoro vaihtuu toiselle ryhmälle.
3. Ryhmä, joka minuutin kuluessa arvasi eniten sanoja, voittaa.
5. Pelin jälkeen käykää läpi mahdolliset virheellisesti selitetyt sanat.

(Lähde: Suomen pakolaisapu, <https://pakolaisapu.fi/wp-content/uploads/2019/03/Pakolaisuus-Suomessa-ja-maailmalla-opas.pdf>)